

DEN SVENSK PRISPOLITIK¹⁾

Af ERIK LUNDBERG

PROBLEMERNE vedrørende Prisudviklingen og Priskontrollen samler næsten utilbørlig stor Interesse om sig. Dette gælder ikke blot i Danmark, hvor, saavidt jeg forstaar, Prisdiskussionens Bølger gaar højt, men ogsaa i Sverige. Man kan med Rette sige, at vor Interesse og vor Energi i Stedet burde sættes ind paa at løse de stedse voxende direkte Forsyningsproblemer. De mere intrikate Prisproblemer, der opstaar som sekundære ledsagende Spørgsmaal ved en aktiv Forsyningspolitik, burde — skulde man synes — overlades til Experterne og saa vidt muligt unddrages den offentlige Diskussion.

Desværre er Forholdet snarere det modsatte. Der er en Tendens til, at Førstehaandsinteressen samler sig om Prisproblemerne, og naturligvis findes der Grunde hertil. Prisudviklingen er afgørende for Virksomhedernes Rentabilitet og paavirker derved deres Dispositioner. Prisrelationerne bestemmer ogsaa Indkomsterne indenfor de forskellige Samfundsgrupper, hvorigennem disses Interesser mobiliseres. Prisdannelsens Funktion som Indkomstregulator krydser og kommer delvis i Konflikt med dens fra Lærebøger i Nationaløkonomi kendte Opgaver: at give Grundlaget for en fast Værdiskala, at regulere Efterspørgselen og lede Udbud og økonomisk Aktivitet hen til Omraader, hvor der er Knaphed paa Varer. Disse Prisdannelsens Funktioner, som i en Tid med store Forskydninger i Udbuds- og Omkostningsforhold ikke uden videre staar i Samklang med hinanden, tenderer mod at blive helt tilsidesatte i det Omfang, Situationer med Vareknaphed udnyttes til stærke spekulative Prisforhøjelser. Under en Inflation umuliggøres al rationel Planlægning af Samfundets Økonomi. En Prisregulering eller Priskontrol kan altsaa siges at være en nødvendig Forudsætning for en heldig positiv Forsyningspolitik. Men For-

¹⁾ Forelæsning paa Handelshøjskolen i København den 6. December 1940. Oversat fra Svensk af Gunnar Skjerbæk.

DEN SVENSK PRISPOLITIK¹⁾

Af ERIK LUNDBERG

PROBLEMERNE vedrørende Prisudviklingen og Priskontrollen samler næsten utilbørlig stor Interesse om sig. Dette gælder ikke blot i Danmark, hvor, saavidt jeg forstaar, Prisdiskussionens Bølger gaar højt, men ogsaa i Sverige. Man kan med Rette sige, at vor Interesse og vor Energi i Stedet burde sættes ind paa at løse de stedse voxende direkte Forsyningsproblemer. De mere intrikate Prisproblemer, der opstaar som sekundære ledsagende Spørgsmaal ved en aktiv Forsyningspolitik, burde — skulde man synes — overlades til Experterne og saa vidt muligt unddrages den offentlige Diskussion.

Desværre er Forholdet snarere det modsatte. Der er en Tendens til, at Førstehaandsinteressen samler sig om Prisproblemerne, og naturligvis findes der Grunde hertil. Prisudviklingen er afgørende for Virksomhedernes Rentabilitet og paavirker derved deres Dispositioner. Prisrelationerne bestemmer ogsaa Indkomsterne indenfor de forskellige Samfundsgrupper, hvorigennem disses Interesser mobiliseres. Prisdannelsens Funktion som Indkomstregulator krydser og kommer delvis i Konflikt med dens fra Lærebøger i Nationaløkonomi kendte Opgaver: at give Grundlaget for en fast Værdiskala, at regulere Efterspørgselen og lede Udbud og økonomisk Aktivitet hen til Omraader, hvor der er Knaphed paa Varer. Disse Prisdannelsens Funktioner, som i en Tid med store Forskydninger i Udbuds- og Omkostningsforhold ikke uden videre staar i Samklang med hinanden, tenderer mod at blive helt tilsidesatte i det Omfang, Situationer med Vareknaphed udnyttes til stærke spekulative Prisforhøjelser. Under en Inflation umuliggøres al rationel Planlægning af Samfundets Økonomi. En Prisregulering eller Priskontrol kan altsaa siges at være en nødvendig Forudsætning for en heldig positiv Forsyningspolitik. Men For-

¹⁾ Forelæsning paa Handelshøjskolen i København den 6. December 1940. Oversat fra Svensk af Gunnar Skjerbæk.

merne for Prispolitikken er ganske vist blevet meget varierende i forskellige Lande.

Saavidt jeg ved, har man undertiden i Danmark under Henvi-
ning til den langsommere Takt i den svenske Prisstigning sam-
menlignet med den danske draget den Slutning, at den svenske
Priskontrol skulde arbejde mere effektivt eller med større Re-
sultat end den danske. En saadan Slutning kan givetvis ikke dra-
ges. Naar Engrospristallet i Danmark er steget med 70 pCt. siden
Krigsudbrudet, medens Stigningen i Sverige indskrænker sig til
40 pCt., og Detailpristallet er steget med 35 pCt. i Danmark mod
knap 20 pCt. i Sverige, kan disse store Forskelle næppe eller dog
først i anden Række henføres til Forskelligheder i Prispolitikens
Udformning. Forudsætningerne for Prisdannelsen i Danmark og
Sverige har paa væsentlige Punkter været helt forskellige siden
Krigsudbrudet og maaske endnu mere siden den 9. April 1940.
Paa Grund af manglende Kendskab til danske Forhold kan jeg
dog ikke komme ind paa en nærmere Sammenligning mellem
Prispolitikens Udformning i Danmark og Sverige.

I det store og hele turde dog Grundaarsagerne til Krigstidens
stærke Prisstigning være fælles for Danmark og Sverige, og derfor
er ogsaa Vanskelighederne for en vellykket Priskontrol i det væsent-
lige ensartede. Følgende Grundaarsager til Prisstigning er ialfald
de samme og stadigvæk aktuelle: en kraftig Prisforhøjelse for im-
porterede Raavarer og Færdigvarer, en voxende Knaphed paa
Brændselsstoffer og for Produktionen uundværlige Raavarer, en
Indkomst- og Købekraftsudvikling, som paa Grund af forskellige
Omstændigheder ikke tilpasser sig efter den mindskede Vare-
mængde samt en alt for rigelig Pengemængde, som hvert Øjeblik
truer med at fremkalde en mer eller mindre spekulativt betonet
Indkøbsbølge.

Man kan lige saa godt med det samme rejse det fundamentale
Spørgsmaal: Hvilke Muligheder for at opnaa Resultater har en
Prisregulering i det hele taget, naar afgørende Faktorer af den Art,
som jeg lige har nævnt, tenderer mod at drive Priserne i Vejret?
Det i Sverige indrettede Organ for Kontrol med og Overvaagning
af Prisudviklingen, Statens Priskontrolnævn, har egentlig kun til
Opgave at regulere og overvaage selve Prisberegningen. Det er let
at give det Svar paa det rejste Spørgsmaal — hvad ikke mindst
Skeptikerne blandt Økonomerne gør — at al Priskontrol bevæger
sig paa Overfladen og kun behandler Symptomerne, saalænge den

begrænser sig til at fastsætte, kontrollere og regulere Priserne og ikke giver sig i Kast med de dybereliggende og virkelige Aarsager til Prisstigningsprocessen. I den forhaandenværende Situation maa i Overensstemmelse med denne kritiske og i og for sig rigtige Opfattelse af Prispolitikens Muligheder den eneste effektive Prispolitik gaa ud paa: 1) med forskellige Midler at modvirke Import- og Exportprisstigningen, hvad enten disse Midler saa bestaar i en Sænkning af de udenlandske Vexelkurser eller i forskellige Former for Importsubventioner eller Exportafgifter; 2) en stram og sund Finans- og Kreditpolitik, som i videst muligt Omfang gennem øgede Skatter, energisk Sparepropaganda og streng Kreditpolitik mindsker den generelle Spænding mellem Købekraft og Varemængde og samtidig binder eller opsuger saakaldte ledige Penge. Da en selv nok saa restriktiv Finans- og Pengepolitik ikke kan udjævne en uovervindelig Spænding mellem Efterspørgsel og Udbud af nødvendige Raavarer, Brændselsstoffer og Konsumvarer, paa hvilke der er opstaaet virkelig Mangel, maa 3) en effektiv Priskontrol paa saadanne Omraader forudsætte en rationel Regulering af Forbruget — et Rationeringssystem.

For saa vidt Prispolitiken forstaas i den snævrere Betydning af Kontrol med selve Prisberegningen, kan de tre nævnte grundlæggende Momenter i den almindelige økonomiske Politik siges at angive Priskontrollens Begrænsning. Dette betyder ogsaa, at man ved en Bedømmelse af Priskontrollens Resultater maa tage i Betragtning, at visse Faktorer, som ikke kan eller bør kontrolleres ved Hjælp af den almindelige økonomiske Politik's Metoder, nødvendiggør en Prisstigning, som altsaa falder udenfor Omraadet for den løbende Priskontrol. Man kan med andre Ord ikke sige, at Priskontrollen har været mislykket, fordi Priserne stiger.

Ved Siden af disse tre Grupper af Omstændigheder, som begrænser og vanskeliggør Priskontrollen, er der et fjerde yderst vigtigt Synspunkt, som man undertiden glemmer, men undertiden ogsaa fremhæver i den Grad, at alle andre Synspunkter skydes til Side. Som jeg allerede har fremhævet, har Prisdannelsen ogsaa positive Opgaver; en Prisforhøjelse kan have en Funktion at udføre. Naar den reale Forsyning med Varer og Tjenesteydelser under Krigstiden stadig forringes og det totale Forbrug i Samfundet dermed maa tvinges ned paa et lavere Niveau, kan dette Maal sandsynligvis naas med mindre Forstyrrelser i hele Samfundsmaskineriet, saafremt Priserne faar Lov til at stige, medens Indkomstniveauet i Hovedsagen holdes uforandret. I Sverige er denne Op-

fattelse kommet til Udtryk i en Række Rigsdagsforslag. Som Maal for Prispolitiken har man angivet, at man skal lade Prisniveauet stige i samme Grad, som Vareforsyningen forringes. Efter dette Skema kan en Stigning i Importpriserne saaledes være et rigtigt Udtryk for øget Knaphed paa Importvarer samtidig med, at Beregning af højere Priser paa de importerede Varer ved Salg paa det indenlandske Marked er en nødvendig Forudsætning for, at Import overhovedet skal finde Sted.

Prisdannelsens Funktion i Retning af at stimulere Vareforsyningen gør sig lige saa stærkt gældende, hvor det drejer sig om Prisfastsættelsen for Varer producerede i Indlandet. Staten kan ikke tage sig af al Fremstilling af Erstatningsprodukter. De Risici og Omkostninger, som er forbundet med Optagelse af ny Produktion eller Udvidelse af eksisterende, forudsætter en vis Elasticitet i Prissystemet. I Sverige har eksempelvis Prisdannelsen for Gas-generatorer været helt fri. Priserne var i Begyndelsen meget høje, Gevinsterne lokkede et stort Antal Virksomheder Landet over til at optage Fremstillingen, og denne har nu naaet et saadant Omfang, at al Bilkørsel i civilt Øjemed fra 1. December sker med Generatorgas, fremstillet af Trækul eller Træ. Fabrikkerne fremstiller i Øjeblikket næsten 2000 Generatorer om Ugen, saa at Behovet for nye Generatorer er ved at mættes. Man kan endvidere konstatere, at Konkurrencen er i Færd med uden Indgriben fra Priskontrollen at presse Priserne nedad.

Dette Syn paa Prisudviklingen, at den skal muliggøre Optagelse af ny Produktion indenfor Landets Grænser, har efter Afspærringen den 9. April faaet øget Betydning. I Regeringens første Forslag i Efteraarets overordentlige Rigsdagssamling blev der givet klart Udtryk for, at Opretholdelse og Forøgelse af Produktion og Beskæftigelse er det primære Maal for den økonomiske Politik, medens Prisniveauet maa holdes saa stabilt, som Forsyningsmulighederne i det hele taget tillader.

I denne Sammenhæng kan jeg i Forbigaaende nævne, at man i Sverige naturligvis er paa det rene med, at en Prisforhøjelse ofte er et ganske utilstrækkeligt Incitament til at fremløkke ny eller øget Produktion. Den meget store Risiko, som Investeringer under en Krigstid indebærer, nødvendiggør i mange Tilfælde hurtig Afskrivning af Anlægsværdierne. Den herfor nødvendige Prisforhøjelse maa ofte forekomme urimeligt stor. Særlige Forholdsregler er i visse Tilfælde truffet for at opnaa en Risikoudjævning. Metoden har været den paa en eller anden Maade at tilvejebringe

en Garanti mod Prisfald eller en Stabilisering af Markedet paa længere Sigt.

Som Exempel kan jeg nævne den Prispolitik, man har ført for at stimulere Træhugsten. Ganske vist er Priserne paa Træ fordoblet siden Tiden før Krigsudbrudet, men dette har man ikke anset for tilstrækkeligt til at stimulere Hugsten. Efterspørgselen efter Træ til Brændsel regnes at blive 4—5 Gange saa stor som normalt. Man er gaaet den Vej, at Staten har fastsat visse Garantipriser, som ligger væsentligt under den nugældende Træpris. Til disse Priser forpligter Staten sig til at indkøbe det Træ, som efter et nærmere angivet Tidspunkt endnu ikke er blevet solgt. Det er indlysende, at Risikoen for store Tab ved en eventuel Fredskrise herigennem reduceres.

Som en yderligere Omstændighed, der bidrager til at begrænse Priskontrollens Muligheder, har jeg nævnt den Funktion hos Prisdannelsen, der bestaar i at regulere Indkomsterne for forskellige Samfundsgrupper. Dette Synspunkt har i Sverige spillet en ikke ubetydelig Rolle. En vedvarende og i den seneste Tid meget kraftig Forhøjelse af Landbrugsvarernes Priser, der dog reguleres direkte af Staten, har haft til Hensigt at give Landbruget Kompensation ikke blot for forøgede Produktionsomkostninger, men delvis ogsaa for den stærkt formindskede Høst og nedskaarne Produktion af Mælk og Flæsk. Det store Flertal af Arbejdere i Industri og Handel opnaar gennem den saakaldte Rammecoverenskomst med en vis Forsinkelse $\frac{3}{4}$ Kompensation for Stigningen i Leveomkostninger. Det er klart, at Sammenkædningen af: stigende Levnedsmiddelpriser — Leveomkostninger — Lønninger udgør Begyndelsen til en fortløbende skrueformet Prisstigningsproces, som — omend den ikke i sig selv besidder tilstrækkelig Kraft til at skrue sig opad — dog altid maa medføre en væsentlig Forstærkning af enhver fra anden Side kommende Prisstigningstendens. Ogsaa paa dette Punkt har dog Staten fundet, at Prisstigningsvejen lettest fører mod Maalet. Ialtfald indtil en vis Grænse indebærer Pris- og Lønforhøjelser en enklere og smidigere Metode end et indviklet Subventionssystem til at hidføre den Ændring i Indkomstfordelingen til Gunst for de fattigere Befolkningsgrupper, som er nødvendig for ikke at gøre Byrden ved Levestandardens Sænkning urimeligt tung for de lavere Indkomstklasser.

Maaske har mine Tilhørere af min Fremstilling faaet det Indtryk, at jeg hele Tiden søger at finde Grunde, der taler for Pris-

forhøjelse. Naar en saadan Indstilling til Prisproblemerne kan fremføres og tilmed sættes paa Papiret af et Medlem af det svenske Priskontrolnævn, vil en og anden maaske finde det mærkeligt, at vi i Sverige ikke har faaet endnu større Prisstigning, ja simpelthen den Inflation, som vi med en saadan Letsindighed med Rette havde fortjent. Min Hensigt har imidlertid blot været at give denne Belysning af Indstillingen til Pris- og Lønproblemerne i Sverige for dermed at antyde Forudsætningerne for den svenske Prispolitik.

For at sammenfatte: vi har altsaa maattet gaa ud fra og akceptere en vedvarende Prisstigning paa Importvarer, en fra Stimuleringssynspunkt nødvendig Prisforhøjelse for i Indlandet producerede Varer af forskellig Slags samt en fra Indkomstfordelings-synspunkt akcepteret eller gennemført fortsat Forhøjelse af Lønninger og Landbrugspriser. Den almindelige Prisstigningsproces, som disse saa at sige primære Drivkræfter tenderer mod at fremkalde, er imidlertid inden for vide Grænser ubestemt. Til Trods for at en almindelig, vedvarende Prisstigning under de raadende Forhold er temmelig given og ud fra de angivne Synspunkter nødvendig, findes der Plads for en aktiv Prispolitik. Dels kan Virkningen paa det almindelige Prisniveau af den primære, udefra givne Prisstigning for Importvarer og Landbrugsprodukter samt af Lønforhøjelser begrænses gennem forskellige Foranstaltninger. Dette er det første Led i den svenske Prispolitik. Videre truer Vareknapheden, den i Almindelighed gode Likviditet og ikke mindst Statens enorme Udgifter stadig med at føre til Prisforhøjelser ud over, hvad Situationen i og for sig berettiger til. Kontrollen med selve Prisberegningen for Varer, der omsættes paa det indenlandske Marked, bliver det andet Led i Prispolitiken.

Tiden tillader mig desværre ikke at give en mere indgaaende Redegørelse for, hvad jeg kalder det første Led i Prispolitiken. Jeg maa nøjes med nogle Antydninger om de Foranstaltninger, det her drejer sig om, for siden mere indgaaende at belyse Priskontrollen i snævrere Forstand.

Den enorme Prisstigning paa Importvarer, som fandt Sted indtil Afspærringen den 9. April (Kommerskollegiums Importpristal var da steget 56 pCt. siden Krigsudbrudet), maatte i Hovedsagen akcepteres som et direkte prisforhøjende Moment paa det indenlandske Marked. Saalænge Import i mere betydeligt Omfang var mulig, har man i Almindelighed ladet Genanskaffelsesprisen være bestemmende for Prisberegningen i Indlandet. Afvigelser fra dette Princip er dog forekommet. I begrænset Udstrækning (for Kul,

Koks og Raafosfat) har man for at begrænse Prisstigningen subventioneret Importen. Af større Betydning har de Foranstaltninger været, som er truffet paa Statens Initiativ, for gennem eksisterende eller nydannede Importsammenslutninger at tilvejebringe en Udligning mellem de i en vis Periode indførte, ulige dyre Partier. Hvad angaar Kul og Koks, Jern og Staal, Gødnings- og Foderstoffer har Priserne paa Importvarerne utvivlsomt været lavere, end de vilde have været under fri Konkurrence, derigennem at det ikke er Indførselen fra det dyreste Importland, men den gennemsnitlige Importpris, der har været bestemmende for Prisen i Indlandet. Denne Metode har til en vis Grad faaet øget Betydning under Afspærringen, idet Importomkostningerne er blevet yderst variable. For saa vidt angaar den ringe Import, som nu er mulig fra oversøiske Lande over Petsamo eller over Rusland, har man for en Del vigtigere Varer anordnet en Udligning med i Indlandet eksisterende Lagre. Genanskaffelsesprisen har saaledes ikke været bestemmende for Prisen, naar Genanskaffelse i betydeligere Omfang overhovedet ikke har været mulig.

Fremfor alt indbefatter dette første Led af Prispolitiken Foranstaltninger sigtende til at begrænse de generelle Virkninger af den af Staten bestemte Prisforhøjelse for Landbrugsprodukter. Man har i Særdeleshed nu i Efteraaret efter den fejlslagne Høst anset meget store Forhøjelser af Landbrugsvarernes Priser for nødvendige for at kompensere og stimulere Landbruget. For Hvede og Rug regnede man for den rigelige Høst i 1939 med et Prisleje paa 16,50 Kr., henholdsvis 16,00 Kr. pr. 100 kg. Den nu gældende Indløsningspris betinger en Pris paa Markedet paa 27,00 Kr., altsaa en Stigning paa 60 pCt. For Mælken, Landbrugs vigtigste Salgsvarer, udgør Stigningen i Producentprisen 40 pCt. Men ser man paa, hvad Konsumenterne faktisk maa betale, finder man, at Prisstigningerne i Detailhandelen er væsentlig mindre, end Producentprisernes Forhøjelse skulde betinge. Posten Mel, Brød m. m. i Riksbankens Konsumtionsprisindex er siden Krigsudbrudet kun steget med 20 pCt. og Posten Mælk, Smør, Ost med kun 18 pCt. Dette Resultat beror ikke paa en haardhændet Nedsækning af Producenternes og de Handlendes Avancer, men ganske simpelt paa, at Staten betaler Formalingsgodtgørelse til Møllerne og Prisudjævningsbidrag til Mejerierne. Desuden er visse indirekte Skatter (Hvede- og Mælkeafgift), som tidligere bidrog til Financieringen af Støtten til Landbruget, fal-

det bort, hvorigennem Stigningen i de Priser, Konsumenterne betaler, yderligere har kunnet begrænses.

Det øjeblikkelige Resultat er, at eksempelvis Prisen paa Hvedemel er ca. 12 Øre og paa Rugmel 9 Øre lavere pr. kg end svarende til de nu til Landbruget betalte Priser for Hvede og Rug. Paa samme Maade faar hele Befolkningen i Sverige en Smørrabat paa 25 Øre pr. kg. Hensigten med disse Foranstaltninger er først og fremmest at hindre, at de lavere Indkomstgrupperes Lævefod nedpresses altfor stærkt gennem en Stigning af Udgifterne til Levnedsmidler. Med dette for Øje har man desuden for Smør og Margarine indrettet et System med Rabatter for mindrebedemlede, hvorved Grænsen tidligere blev sat ved 1500 Kr. skattepligtig Indkomst, men nu er sænket til 1000 Kr. Paa denne Maade har siden 10. Maj 1940 den fattigste Trediedel af Sveriges Befolkning kunnet købe Smør til en Pris, der er 1.50 Kr. lavere pr. kg end den, Resten af Forbrugerne betaler.

Det er indlysende, at en Subventionering af Landbruget under denne Form, som altsaa ikke medfører en til Stigningen i Landbrugsvarernes Pris svarende Stigning i Leveomkostninger, formindsker den tidligere berørte spiralformige Virkning, der udgaar fra Sammenhængen: Lønninger — Leveomkostninger. Virkningerne paa Statsbudgettet er dog selvsagt mindre heldige. At Resultatet af Subventionspolitikken trods den relative Købekraftsforøgelse, som den maa medføre, bliver en prispolitisk Vinding, haaber jeg, at mine Tilhørere indtil videre tror. Jeg skal i anden Sammenhæng komme tilbage til Spørgsmaalet.

Hvad endelig angaar den tredie primære Drivkraft i den svenske Prisstigningsproces, Lønstigningen, kan jeg her indskrænke mig til at konstatere, at Lønningerne hidtil har spillet en relativt ringe Rolle. Stigningen i Leveomkostninger har i Overensstemmelse med Rammeoverenskomstens Bestemmelser medført to generelle Lønforhøjelser paa noget over 3 pCt. hver. I Sammenligning med en gennemsnitlig Stigning i Raavareomkostningerne paa 70 pCt. og i Brændselsomkostningerne paa 100 pCt. forekommer Forøgelsen af Lønomkostningerne gennemgaaende moderat. For saa vidt kan Rammeoverenskomsten betegnes som en billig Pris for Arbejdskraft. Men det er klart, at ifald Prisniveauet vedbliver at stige i hastigt Tempo, vil selv ret beskedne procentvise Tillæg til den totale Lønsum paa hen mod 3,5 Milliarder Kr., som Rammeoverenskomsten nu synes at omfatte, nok kunne give Priskontrollen Anledning til Bekymring.

Den vedvarende Prisstigning paa importerede Raavarer og Brændselsstoffer, paa Landbrugsvarer samt Lønstigningen, samtlige disse Faktorer har bestemt og motiveret Prisforhøjelser paa i Indlandet producerede og omsatte Produkter. Prispolitikens andet Led, den egentlige Priskontrol, saaledes som den udøves af Statens Priskontrolnævn, er faktisk overvejende blevet en Overvaagning af selve Prisforhøjelserne. En væsentlig Forenkling i Prisovervaagningssystemet er derigennem blevet mulig. En saadan Fremgangsmaade betyder paa den ene Side en Akceptering af Prissituationen, som den artede sig i Tiden lige før Krigsudbrudet, og paa den anden Side, at Kontrollen med Prisfastsættelsen under Krigstiden begrænses til en Bedømmelse af Rimeligheden af Prisforhøjelser under Hensyn til indtrufne Omkostningsstigninger. Denne Metode har muliggjort en væsentlig enklere og samtidig smidigere Kontrol med Prisudviklingen, end hvis Prisberegningen i hvert enkelt Tilfælde skulde undersøges med Udgangspunkt i en Virksomheds totale Omkostninger og under Hensyntagen til dens øjeblikkelige Gevinstsituation. Paa den anden Side er det givet, at denne Form for Priskontrol ikke kan have og heller ikke har til Hensigt paa ethvert Punkt at garantere en Prisberegning, som kun indrømmer Produktion og Handel en minimal Gevinst. Saaledes som Prisovervaagningen hidtil i Hovedsagen har fungeret, har det i Stedet været Hensigten i saa smidige Former som muligt og uden noget stort bureaukratisk Apparat at overvaage, at Prisberegningen i Industri og Handel ikke giver Anledning til inflatorisk virkende Gevinstforøgelser. Dette Krav vil aabenbart i Hovedsagen være opfyldt, for saa vidt de Prisforhøjelser, som foretages inden for Næringslivets forskellige Omraader, ikke overstiger de Omkostningsstigninger, som paa viseligt har fundet Sted.

Det andet grundlæggende Kendetegn for det svenske Priskontrolsystem er, at det i overvejende Grad bygger paa frivillige Overenskomster om Prisberegningen. Priskontrolnævnet søger gennem frivillige Overenskomster saavel med private Virksomheder som med Organisationer inden for Industri og Handel at etablere den mildest mulige Form for Prisovervaagning og en Prisberegning, som fastsættes ved Forhandlingsbordet. Saadanne Overenskomstpriser, som fastsættes efter Forhandling mellem de paagældende Virksomheder og Priskontrolnævnet, maa ikke uden forudgaaende Anmeldelse overskrides. Da denne Form for Prisregulering savner retsligt bindende Kraft, er Forudsætningen for,

at et System med frivillige Prisoverenskomster kan fungere, øjensynligt en betydelig Grad af Forstaaelse og Loyalitet fra Næringslivets Side. Af særlig Betydning har her den Vilje til loyalt Samarbejde med de priskontrollerende Myndigheder været, som den svenske Industris og Handels Branchesammenslutninger og Organisationer har vist. Priskontrolnævnet staar saaledes i intimt Samarbejde med de Priskontorer, som er oprettet indenfor Sveriges Industriförbund, Sveriges Grossistförbund og Sveriges Köpmannaförbund. Gennem disse Priskontorer modtages Anmeldelser om Tilfælde af urimelig Prisforhøjelse, indsamles Oplysninger om Omkostninger og andre Forhold samt formidles i visse Tilfælde Nævnets Direktiver og Beslutninger til Industriens og Handelens Virksomheder.

Til Grund for de frivillige Prisoverenskomster med Industriens Virksomheder og Brancheorganisationer ligger som lige paapeget i Almindelighed Omkostningskalkuler, der angiver den siden Krigsudbrudet indtraadte Omkostningsstigning. Da denne næsten uden Undtagelse i overvejende Grad kan henføres til de bevægelige Omkostninger, Brændsels-, Materiale- og Lønudgifter, har en Vurdering ud fra disse Udgangspunkter af Rimeligheden af en foreslaaet Prisforhøjelse været mulig uden alt for stor Fejlmargin. Virksomhederne opgiver Forbruget af Raamaterialer, Brændsel m. m. pr. produceret Enhed; Omkostningsstigningen kan derefter let beregnes ved Hjælp af de faktiske Indkøbspriser i Tiden umiddelbart før Krigen (i Almindelighed August 1939) samt Priserne paa det Tidspunkt, Kalkulationen angaar. De Priser paa Materiale og Brændsel, der indgaar i Kalkulationen, maa være faktisk paa Markedet normalt betalte Priser og ikke inkludere eventuelt forventede Prisforhøjelser. I den Omkostningsstigning pr. produceret Enhed, som Kalkulationen leder frem til, og som altsaa skal motivere en foreslaaet Prisforhøjelse, maa der som Regel ikke indgaa procentvise Tillæg, som henfører sig til generelle og faste Omkostninger eller Gevinst. Hensyn tages overhovedet kun til de Omkostningsstigninger, som kan dokumenteres og specificeres.

I Praxis er der naturligvis forekommet visse Modifikationer af disse Principper. Naar f. Ex. en fuldstændig Verificering af samtlige Poster i Omkostningsstigningen ikke har været mulig, og der har foreligget Grund til at antage, at de øvrige Omkostninger er undergaaet en Stigning, har man undertiden anset et procentvist Tillæg for motiveret. Endvidere har man i enkelte Tilfælde

maattet modificere Prissammenligningen med Førkrigstiden under Hensyn til en mere unormal Pris- og Omkostningssituation i Tiden lige før Krigsudbrudet. I visse Tilfælde har Betydningen af at opnaa tilstrækkelig Stimulans for Produktionen og Dækning af aabenbare Produktionsrisici foranlediget Godkendelse af en Prisberegning, der inkluderer saadanne fremtidige Omkostningselementer, som med Vished kan forudses. Som Exempel kan nævnes den i Maj 1940 med Jernværkerne trufne Overenskomst om Prisberegningen for Trækuls-Raajern og Handelsjern. Den forhøjede Pris paa Trækul, hvoraf nye Mængder for største Delen først vilde fremkomme i Løbet af næste Aar, fik med det samme Lov til at indgaa i Kalkulen over Omkostningsstigningen for de nye Jernpriser. Gennem denne vidtgaaende Tillempning af Princippet om Genanskaffelsespris mente Jernværkerne at kunne paatage sig Risikoen ved lange Kontrakter om Fremskaffelse af Trækul.

Disse Modifikationer har dog ikke betydet en Fravigelse af det ved Fastsættelsen af Overenskomstpriser knæsatte Princip, nemlig at der til Førkrigsprisen skal lægges et Pristillæg svarende til paaviselig Stigning i løbende Produktionsomkostninger. Det er af særlig Betydning, at dette Princip ikke tillader Dækning for den Forøgelse af de faste Omkostninger pr. produceret Enhed, som fremkommer, naar disse fordeles paa mindre Produktion eller Salg. Hvad enten Omsætningen er dalet som Følge af Nedgang i Mængden af Raavarer og Brændselsstoffer eller paa Grund af formindsket Efterspørgsel, har Priskontrolnævnet anset en saadan Kompensation for de faste Omkostningers Stigning for ufornelig med de opstillede Maal for Pris- og Pengepolitiken.

Ogsaa paa dette Punkt er der, uden at man i Realiteten har fraveget det fastslaaede Princip, i Undtagelsestilfælde forekommet Modifikationer. Saaledes vilde den unormalt store Produktion af Cement i August 1939 give et i nogen Grad urigtigt Sammenligningsgrundlag ved Fastsættelsen af Cementprisen for den særdeles stærkt nedskaaede Produktion i 1940. De faste Omkostninger pr. produceret Enhed er i Stedet fastlagt med Udgangspunkt i den gennemsnitlige Produktion for en Aarrække. Paa lignende Maade har Nævnet ved Overenskomst om Prisen paa visse Halvfabrikata af Metaller ladet de faste Omkostninger bestemme efter et Antal Maskintimer, som svarer til Fabrikernes normale Drift i to Skift, og ikke efter Antal Timer ved den høje og tilfældige Belastning med tre Skift, som var gældende i Tiden før Krigsudbrudet.

Ogsaa ved Prisberegningen for Varerne indenfor Handelens

forskellige Stadier har Nævnet i Princippet hævdet det Standpunkt, at en Stigning i Handelens Bruttoavancer kun skal finde Sted, for saa vidt en Forøgelse af de løbende Omkostninger kan paavises. For Varer, for hvis Vedkommende der er sket en betydelig Prisstigning ved Salg fra Producent eller Importør, kan Bibeholdelse af procentvis uforandrede Avancer betyde en urimelig Forøgelse i Handelens absolutte Avance. Priskontrolnævnet har i en Række saadanne Tilfælde truffet Aftale med Handelens Organisationer om en vis Nedsækering af de procentvise Avancer. Det har dog af indlysende Grunde ikke været muligt fra Handelens Virksomheder at indkræve Omkostningskalkuler af samme Art som fra Industrien. Priskontrollen har derfor i overvejende Grad været henvist til at indgaa frivillige Overenskomster om Reduktion i Engros- og Detailhandelens procentvis beregnede Avancer, uden at dette har kunnet underbygges ved Fremskaffelse af Omkostningskalkuler for den af Overenskomsten berørte Vare.

Især Kontrollen med Handelens Prisberegning har i betydeligt Omfang maattet udøves ved Hjælp af statistisk Prisovervaagning. Løbende Statistik over Prisberegningen indenfor alle vigtigere Omraader af Engros- og Detailhandelen fremskaffes dels gennem Grossist- og Köpmannaförbundets Priskontorer, dels gennem Kooperativa Förbundet, dels gennem Nævnets egne Repræsentanter paa henved 2000 Steder.

I den skitserede svenske Metode for Priskontrol ligger et væsentligt extensivt Træk. Dette gælder ikke blot Undersøgelsen af Kalkulationen vedrørende Omkostningsstigningen og Prisberegningen i det enkelte Tilfælde, men ogsaa selve Omfanget af Priskontrollen. Det er jo givet, at denne Form for Prisovervaagning ikke kan have og heller ikke har til Hensigt at omfatte samtlige Varer, der omsættes i Landet. Priskontrollen gælder i første Række Varer af større Betydning for Forbrug og Produktion. I anden Række er Kontrollen blevet udstrakt til Varer, som uden at udgøre en mere væsentlig Del af Omsætningen har været Genstand for aabenbart umotiverede Prisforhøjelser, eller for hvis Vedkommende man har ment, at der forelaa Risiko for en spekulativ Prisudvikling. Gennem Anmeldelser af mere bemærkelsesværdige Prisforhøjelser fra Befolkningen, Nævnets egne Repræsentanter eller Købere i Handel og Industri udvides Omraadet for Nævnets prisregulerende Virksomhed stadigt.

Et System med frivillige Prisoverenskomster har væsentlige

Fordele fremfor en eller anden Form for lovordnet Regulering. Prisberegningen bliver smidigere og Hensyn kan tages til individuelle Omstændigheder. Virksomhederne og deres Organisationer indenfor de forskellige Erhvervsgrene indser ogsaa selv Fordelen ved en Prisovervaagning, der bygger paa frivilligt og loyalt Samarbejde med den priskontrollerende Myndighed. I det store og hele turde ogsaa denne Form for Priskontrol have fungeret tilfredsstillende under den forløbne Del af Krigsperioden trods et meget lille bureaukratisk Apparat. Selve Nævnet bestaar nemlig kun af 15 arbejdende Personer incl. Maskinskriversker og Telefondame.

Man er imidlertid i Sverige fuldt ud klar over, at Metoden med frivillige Overenskomster med Tiden vil blive stadig vanskeligere at opretholde. Det er saaledes indlysende, at allerede den stadig større Afstand i Tid fra Sammenligningsperioden før Krigsudbruddet maa medføre voxende Vanskeligheder ved at fremskaffe tilfredsstillende Kalkulationer over indtrufne Omkostningsstigninger. Saadanne Omstændigheder som Omlægninger i Produktionen, nye Fremstillingsmetoder og nye Produkter tenderer mod i høj Grad at vanskeliggøre Sammenligning med Priser og Omkostninger i Tiden før Krigen. I Tilfælde, hvor en Sammenligning med Førkrigstiden ikke har været mulig, har Nævnet bygget Prisbedømmelsen paa en total Omkostningskalkule og ikke blot paa en Beregning af selve Omkostningsstigningen. Ogsaa i andre Tilfælde, hvor Rimeligheden af en Prisforhøjelse har været vanskelig at bedømme, har det vist sig nødvendigt at komplettere og verificere Kalkuler vedrørende Omkostningsstigningen med en mere fuldstændig Omkostningsanalyse. Af denne Grund har Nævnet ladet foretage Revision af et Antal Virksomheder indenfor forskellige Brancher.

Af langt større Betydning er imidlertid de Vanskeligheder for en effektiv Priskontrol, som skabes i og med den stadig knappere Forsyning med vigtige Varer. En frivillig Prisoverenskomst kan ikke holde, hvis Spændingen i denne Henseende bliver stor, i Særdeleshed hvis Antallet af Producenter eller Handlende i Branchen er betydeligt. Stillet overfor en saadan Situation, som for hver Dag bliver mere aktuel, spørger man om Priskontrolnævnets Beføjelser og Magtmidler. Maaske jeg kan yde et Bidrag til den livlige Diskussion her i Landet om det danske Priskontrolraads Beføjelser ved at oplyse, at det svenske Priskontrolnævn egentlig slet ikke har nogen Beføjelser. Det har ikke engang Ret

til at kræve Adgang til Erhvervsvirksomhedernes Forretningsbøger og end mindre til at diktere Priser eller skride ind mod Overtrædelser af indgaaede Overenskomster.

I Stedet har imidlertid Kongen i disse Henseender betydelige Beføjelser, der paa Begæring af Priskontrolnævnet kan sættes i Kraft. For at undgaa en saa usmidig Regulering, som Fastsættelse af Maximalpris betyder, fik man i Slutningen af 1939 den saakaldte Prisreguleringslov. Denne giver Regeringen Mulighed for at fastsætte saakaldte Normalpriser. I Modsætning til, hvad der er Tilfældet for Maximalpriser, medfører Overskridelse af en Normalpris ikke Straf. Kan Overskridelsen ikke sagligt motive-res, kan Overtræderen dømmes til i Statskassen at indbetale et Beløb, der højst svarer til Forskellen mellem opnaaet Overpris og den fastsatte Normalpris. Prisreguleringsloven giver endvidere visse Muligheder for at organisere et Marked. Saaledes kan Kongen foreskrive, at kun Medlemmer af en bestemt Sammenslutning eller de, som forpligter sig til at følge visse Normer, skal være berettiget til at købe og sælge bestemte Varer. En saadan Mulighed for at binde Producenter eller Handlende indenfor en bestemt Branche udgør et nødvendigt Supplement til den i sig selv meget milde Bestemmelse om Normalpriser. Den giver ogsaa et Vaaben mod Kædehandelen.

Normalprisloven har hidtil kun været bragt i Anvendelse i et enkelt Tilfælde nemlig med Hensyn til Brænde. Egentlig er det Skade, at en i og for sig saa fornuftig Lov faar sin Ilddaab paa det maaske besværligste af alle Omraader. Maaske kan det mere mine Tilhørere for en Gangs Skyld at høre noget om et yderst vanskeligt Prisspørgsmaal, som man i Danmark vel i Hovedsagen slipper for, virkelig en ren svensk Bekymring. Det gjaldt her at kontrollere Priserne paa Brænde fra i Hundredtusindvis af Producenter over hele Landet. Normalpriser paa Brænde ved Levering paa Producentens nærmeste Bilvej eller Jernbanestation blev fastsat indenfor alle Omraader af Landet, i snart sagt hvert Sogn. For at Priserne kunde blive nogenlunde ensartede paa Forbrugsstederne, maatte man bestemme Normalpriserne efter en ringformigt, med Afstanden fra de tætbefolkede Steder synkende Skala. De indviklede matematiske Problemer, der opstaar, hvor f. Ex. Tilførselsomraadet for Stockholm skærer Tilførselsomraadet for Uppsala, kan mine ærede Tilhørere selv prøve at gøre sig en Forestilling om. Priserne paa Forbrugsstederne er dernæst med Anvendelse af Prisreguleringsloven bundet gennem faste

Prisoverenskomster med Skovejernes og Brændehandlers Organisationer.

Hvorledes har dette yderst komplicerede System, som jeg her kun har skitseret i de to Grundtræk, fungeret? I Efteraarets Løb er Vanskelighederne voxet enormt, og mange Steder er Normalprisen blevet overskredet. Som Følge af den daarlige Kul- og Kokstilsførsel er Efterspørgselen efter Brænde blevet kraftigere end beregnet. Transportvanskelighederne har medført lokale Prisbevægelser, som man ikke uden videre har kunnet faa Hold paa. Men først og fremmest er alle Prognoser blevet kuldkastet af den uhorste Efterspørgsel efter Træ til Anvendelse som Bilbrændsel til Erstatning for Benzin. Hidtil har man hverken vovet eller været i Stand til at regulere Priserne paa Brænde og Trækul til Automobile. For at holde Transportapparatet nogenlunde i Gang har man ikke turdet lægge Hindringer i Vejen for Fremskaffelsen af Brændsel til Bilerne. Kontrolsystemet er ogsaa gennemhullet ved, at man ikke har fundet nogen Metode til at fastlægge Biltaxterne. Lægges hertil de Vanskeligheder, som er opstaaet ved, at de stærkt forøgede Transportomkostninger paa mange Punkter har gennembrudt Ringene af Normalpriser, der var fastsat under Hensyn til Afstanden og de tidligere lavere Transportomkostninger, saa forstaar man let, hvordan det staar til paa denne Front. Imidlertid haaber man, at det nu paabegyndte, i Forhold til Førkrigstiden uhyre Skovhugstprogram tilligemed det Trækul, som begynder at komme frem fra Milerne, efterhaanden vil medføre en generel Formindskelse af Spændingen mellem Udbud af og Efterspørgsel efter Træ til Brændsel.

Dette var en Illustration af Priskontrolproblemerne under omtrent de vanskeligst tænkelige Forhold. Paa andre Omraader, hvor Manglen paa Nødvendighedsvarer har været fremtrædende, har en effektiv Regulering af Markedet i Almindelighed været mulig. Hvor Spændingen mellem Varemængde og Efterspørgsel indenfor et Omraade er betydelig, saa at Udbudet ikke dækker den løbende Efterspørgsel og Lagrene er utilstrækkelige, maa en Fastlæggelse af Prisdannelsen forekomme sekundær i Forhold til en uomgængelig Regulering af Produktion og Forbrug. En frivillig Overenskomst med Virksomhederne indenfor en saadan Branche om Prisberegningen kan ikke i Længden give nogen Garanti mod en inflationsagtig Prisudvikling.

I disse Tilfælde er Priskontrollen som saadan af mindre Interesse. Den bliver et Supplement til en Forbrugsregulering, hvor

Forsyningssiden og Kontrollen med Tilgangen bliver Hovedsagen. Med Hensyn til Prisberegningen paa disse Omraader staar Priskontrolnævnet selvsagt i intim Kontakt med de store Forsyningskommissioner: Industri-, Levnedsmiddel- og Brændselskommissionen. For Varer, som er erklæret beslaglagt, eller for hvilke en effektiv Handelsregulering eller Rationering er gennemført, er Tilladelse til Salg gennemgaaende blevet gjort betinget af, at der holdes en nærmere fastsat Salgspris. For andre Varer, f. Ex. de vigtigste Metaller, har man nøjedes med en Overvaagning og Regulering af Salget i mere frivillig Form, en Regulering, der dog er en Forudsætning for, at en frivillig Overenskomst om Prisberegningen for de knappe Metaller skal blive effektiv. Indenfor Textilomraadet er Prisoverenskomster for Bomuldsstoffer, Trikotagevarer og Strømper delvis forbundet med en mellem Industrikommissionen og Virksomhederne aftalt Tilvirkning af Standardartikler. Med voxende Forsyningsvanskeligheder tenderer Priskontrolnævnets Virksomhed paa denne Maade mod at udvikle sig mere og mere i Retning af en fastere bundet Priskontrol kombineret med forskellige Former for Produktions- og Forbrugsregulering.

Men samtidig er man i Sverige af den Opfattelse, at denne Udvikling ikke behøver eller bør medføre en umiddelbar Omlægning af hele Prispolitiken i denne Retning. Tværtimod er det i allerhøjeste Grad ønskeligt, at Systemet med frivillige Prisoverenskomster bibeholdes indenfor de betydelige Omraader, hvor dette endnu er muligt.

I hvilken Grad og hvor hurtigt den svenske Prispolitik vil miste sin nuværende Karakter af et hovedsageligt paa frivillige Prisoverenskomster byggende System og gaa over til at tage Form af statslig Prisregulering som Supplement til en almindelig Regulering af Forbruget, beror paa Udviklingen af de almindelige Betingelser for Prissituationen, som jeg nævnte i Begyndelsen af mit Foredrag. En yderligere stærk Forværring af Forsyningsituationen og en stærk Indkomst- og Købekraftsforøgelse maa ganske givet, saafremt Inflation skal undgaas, fremskynde en saadan Tendens.

Til Vejledning for en Bedømmelse af dette Spørgsmaal vil jeg til Slut blot pege paa, at den økonomiske Udvikling i Sverige hidtil ikke har haft Karakter af Krigskonjunktur. Prisstigningen har ganske vist været omtrent lige saa hastig (2,5 pCt. pr. Maa-

ned for Engrospristallet) som under forrige Verdenskrig. Men nu synes den hovedsagelig bestemt og drevet frem af en primær Omkostningsstigning, medens der ikke synes at have været Tale om en generel Stigning i Gevinsterne. Under forrige Verdenskrig bevirkede først og fremmest de hurtigt voxende Exportindkomster en inflatorisk virkende Gevinstforøgelse. Denne Gang har Exporten tværtmod virket som et alvorligt Depressionsmoment. Fra mange Sider mener man, at den direkte Inflationsfare i Stedet truer fra de enormt øgede Statsudgifter, som jo særligt gaar til Styrkelse af Forsvaret. Finansministeren har regnet med et Underskud paa det løbende Budget, altsaa en Forskel mellem Statsudgifter og virkelige Indtægter, paa omkring 1,5 Milliarder Kroner. Denne Sum svarer i Sverige til et helt Aars normale Exportværdi. Af meget væsentlig Betydning for en rolig Prisudvikling er imidlertid det Forhold, at Staten med sine vældige Resourcer ikke optræder paa Markedet for i Konkurrence med de civile Behov at byde højere Priser. Man søger gennem Beslaglæggelse eller ad den frivillige Overenskomsts Vej at gennemføre en rationel Fordeling mellem statslige og civile Behov af de Vare-mængder, det drejer sig om. Men især er det gennem en streng Kontrol med Priserne i Kontrakterne om Krigsleverancer i Hovedsagen lykkedes at forebygge Opkomsten af en mere paafaldende Rustningskonjunktur. De enormt udvidede Statsudgifter betyder derfor i Reglen ikke forhøjede Priser for de civile Markeder, men ganske vist uundgaaeligt øget Knaphed, ikke blot paa de af Oprustningen direkte berørte Raavarer, men ogsaa paa Textil- og Lædervarer.

Man skal jo helst afslutte et Foredrag enten med Sammenfatning og Resumé eller med et Blik paa Udsigterne for Fremtiden. Eftersom jeg i Indledningen til en vis Grad allerede har givet en sammenfattende Bedømmelse af Situationen, ser jeg mig tvungen til, trods aabenbare Vanskeligheder og med Risiko for Fejlvurdering, som Afslutning at nævne, hvorledes vi i Sverige bedømmer Fremtidsudsigterne for Prispolitiken.

Mange, ikke mindst indenfor Industrien, hævder, at Inflation alligevel i Længden vil være uundgaaelig. Selvom Priskontrollen hidtil har været ganske vellykket, maa før eller senere Vareknapheden og de enorme Statsudgifter kræve deres Ret. Overfor denne Argumentation maa det først fremhæves, at de øgede Statsudgifter

hidtil har haft en virkningsfuld Modvægt i Depressionstendenser paa andre Omraader af Næringslivet, der ikke berøres af Rustningsudgifterne. Der er næppe heller i Fremtiden Anledning til at vente, at Oprustningen vil medføre en generel Expansion i Indkomster og Købekraft; den vil derimod medføre en skæv Belastning af det økonomiske Liv, som kan medføre meget stor Spænding mellem Udbud og Efterspørgsel paa begrænsede men meget vigtige Omraader. For disses Vedkommende synes dog i Almindelighed en effektiv Regulering af Forbruget at være mulig. Overhovedet bliver Spørgsmaalet, om Prisstigning paa Grund af Vareknaphed skal udløse Inflation, et Spørgsmaal om Effektiviteten og Holdbarheden af de Reguleringer, som under alle Omstændigheder bliver nødvendige paa Omraader, hvor der er opstaaet virkelig Varemangel. Saa langt Erfaringerne hidtil rækker, har Statsmyndighederne haft et helt andet Greb paa disse Problemer end under forrige Verdenskrig. Vigtigere Varer ligger, for saa vidt de ikke er erklæret beslaglagt, paa faste Hænder, og Indehaverne er selv lige saa ivrige som Staten efter, at disse Varer ikke kommer over paa Spekulanthænder. Men naturligvis findes der Grænser for Reguleringsanordningernes Bærekraft.

For de øvrige Omraader, hvor Varemanglen ikke gør et nogenlunde frit Marked urimeligt, regner vi med, at det nuværende frivillige Prisovervaagningssystem i Hovedsagen vil kunne bestaa. Prisudviklingen vil i den Udstrækning, Principerne for Priskon-trollen kan opretholdes, hovedsagelig bero paa den almindelige Omkostningsudvikling, saaledes som denne bestemmes af Priserne paa importerede Raavarer og Brændselsstoffer samt Arbejdslønningerne. Det er sandsynligt, at vi i 1941 beholder en eller anden, omend modificeret Form for Pristalsregulering af Lønningerne. Dog er der for saa vidt Udsigt til større Stabilitet paa denne Front i 1941, som man venter større Stabilitet i Levnedsmiddelpriserne. Den svenske Regering har nemlig fornylig truffet en Overenskomst med Landbrugsorganisationerne gaaende ud paa, at de senest forhøjede Priser paa Landbrugsprodukter skal være gældende til 1. Juli 1941, hvis ikke andre Befolkningsgruppers Indkomster undergaar en væsentlig Stigning. I dette »hvis« ligger aabenbart Dynamikken i hele Prissystemet og Vilkaarligheden i enhver Udtalelse om den fortsatte Prisudvikling.

Men selvom en fortsat moderat Stigning af Importpriserne

skulde blive ledsaget af en sukcessiv Tilpasning af Landbrugspriser og Lønninger, vil efter min Mening den deraf betingede almindelige Prisstigning i Hovedsagen kunne holdes under Kontrol. En saadan Prisstigning kan ikke betegnes som Inflation, saa længe Priskontrol og Krigskonjunkturbeskatning forhindrer den kumulative Gevinstforøgelsesproces, der er Inflationens vigtigste Kendetegn.
